

การเลือกซื้อโหวดและแคน: กรณีบ้านท่าเรือ จังหวัดนครพนม

The Selection-Purchase of Wot and Kaen:
A Case Study at Bang Tha Ruea, Nakhon Phanomدنۇفل ڤاتون¹อนุชา จันทร์อ่อน²ปราโมทย์ ต่ำนประดิษฐ์³

บทคัดย่อ

โหวดและแคน เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทำให้มีผลผลิตออกมาจำหน่ายจำนวนมาก เครื่องดนตรีที่นำมาจำหน่ายนั้นราคาต่างกันตามคุณภาพ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการเลือกซื้อเครื่องดนตรีพื้นบ้าน กรณีศึกษาโหวดและแคนจากบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร งานวิจัยและเก็บข้อมูลภาคสนามตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2560 โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้เกี่ยวข้องคือ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้จำหน่าย ผู้ผลิตและผู้ซื้อ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ได้ผลการวิจัยดังนี้

การเลือกซื้อโหวดคุณภาพแบ่งเป็น โหวดทั่วไปกับโหวดคุณภาพสูง

1. คุณลักษณะของโหวดทั่วไป

- 1.1 ไม้ลูกโหวดทำมาจากไม้คุณภาพ มีความบางอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1 มิลลิเมตร
- 1.2 ซี่สุดมีลักษณะแข็งเรียบเนียน ท่อลมไม่ผิดรูป
- 1.3 เสียงดังชัดเจน เสียงไม่เพี้ยน ใช้ลมเป่าน้อย
- 1.4 มีราคา 150 บาท ขึ้นไป

2. คุณลักษณะของโหวดคุณภาพสูง มีคุณสมบัติเพิ่มเติม ดังนี้

- 2.1 ส่วนบนของไม้ลูกโหวดหรือปากลูกโหวดบริเวณขอบต้องเรียบและคมเท่ากันทุกลูก
- 2.2 รูปลักษณ์ต้องสวยงามไม่แตกหัก ผิดรูป
- 2.3 เป่าได้ชัดเจนโดยง่าย โดยไม่ต้องหาหมุนหาองศาในการเป่าให้ดัง
- 2.4 ราคาของโหวด ควรสูงกว่า 180 บาท ขึ้นไป

¹นิสิตสาขาวิชาดนตรีพื้นบ้าน, วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²นิสิตสาขาวิชาดนตรีพื้นบ้าน, วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³อาจารย์, วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การเลือกซื้อแคนคุณภาพแบ่งเป็น แคนทั่วไปกับแคนคุณภาพสูง

1. คุณลักษณะของแคนทั่วไป

1.1 ไม้ลูกแคนทำมาจากไม้คุณภาพ มีความบางเฉลี่ยที่ 0.9 มิลลิเมตร ลิ้นทำจากทองแดง มีความหนาที่ 0.3 มิลลิเมตร

1.2 ซี่สูดมีความอ่อนความเหนียวและยืดหยุ่น

1.3 ไม่มีมอด เสียงไม่เพี้ยน ใช้ลมเป่าน้อย เป่า-ดูด เสียงต้องเสมอกัน

1.4 ราคาของแคนนั้นต้องมีราคา 800 บาท ขึ้นไป

2. คุณลักษณะของแคนคุณภาพสูง มีคุณสมบัติเพิ่มเติมคือ

2.1 ลิ้นทำจากเงิน ใช้ลมน้อย ไม่กินลม

2.2 เป่าง่าย เป่าดังทุกตัวโน้ตและดั่งกังวาน

2.3 ราคาแคนที่มีคุณภาพที่ดีจะมีราคาประมาณ 2,500 บาท ขึ้นไป

คำสำคัญ: การเลือกซื้อ / โหวด / แคน / บ้านท่าเรือ

Abstract

In Northeast Thailand, the *wot* and the *kaen* are very popular indigenous musical instruments that are widely available for sale. This case study on the selection-purchase process of these two instruments at *Bang Tha Ruea, Na Wa District, Nakhon Phanom*, was conducted by two student researchers and one lecturer. The field study was conducted between February 2560 and May 2560 to collect data from documents, field research and field work, employing personal interviews with experts, suppliers, manufacturers and buyers. The collected data is then analyzed with the following results.

There are two kinds of *Wot* available for sale : ordinary *Wot* and high quality *Wot*.

1. General Characteristics of ordinary *Wot*.

1.1 The wooden ball is made from quality wood, with thickness between 0.6 to 1 mm.

1.2 The beeswax plugs should look rigid and at the same time, ensure the smooth passage of air through the pipes.

1.3 The sound is clear and not distorted, and blowing with no hissing sound.

1.4 The price of one *Wot* is around 150 baht.

2. The features of the high quality *Wot* are as follows:

2.1 The top of the wooden mouthpiece must be smooth.

2.2 The appearance must be aesthetically pleasing, with no visible signs of breakage or deformation.

2.3 The sound quality produced should be clear and brilliant, with no need to adjust the sound level.

2.4 The price of a high quality *Wot* is from 180 baht or higher.

There are two kinds of *Kaen* available for sale : ordinary *Kaen* and high quality *Kaen*.

1. General Characteristics of ordinary Kaen.

1.1 The blowing chamber of *Kaen* is made of quality wood and has an average thickness of 0.9 mm. The blowing tongue is made of copper with a thickness of 0.3 mm.

1.2 The beeswax plugs are soft but tough and resilient.

1.3 When blowing on the pipes, no additional noise or distortion should be produced; the same must be so with the reverse sucking sound.

1.4 The price of an ordinary *Kaen* is 800 baht or more.

2. The high quality Kaen has the following features:

2.1 The blowing chamber is made of silver metal, which requires less wind power to blow.

2.2 The mechanism should be easy to blow to produce all the notes and resonances.

2.3. The price of a good quality *Kaen* will cost about 2,500 Baht

The price factor in the production of the instrument is always related to quality. It is therefore recommended that quality musical instruments must be purchased directly from the maker or otherwise, from reliable suppliers.

Keywords: Selection-purchase; Wot, Kaen; Bang Tha-Ruea

บทนำ

เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทเป่าไม่มีลิ้น ที่รู้จักคือ โหวด ส่วนเครื่องเป่าที่มีลิ้นได้แก่ แคน ส่วนประกอบหลัก ๆ ของโหวดและแคน ประกอบขึ้นจากไม้ไผ่เอียง เป็นไม้ที่มีลำขนาดเล็ก เมื่อนำมาเป่าจะเกิดเสียงประกอบเป็นโหว หากติดลิ้นโลหะก็จะเป็นปีเล้าเดียว หากนำมารวมกันเป่าลมผ่านเข้าเรียกว่า แคน

การเกิดเสียงของโหวดนั้นเกิดจากการสะท้อนเสียงของลมที่เป่าเข้าไปในท่อที่ตรงปลายท่อปิดสนิท ซึ่งอาจจะอุดด้วยขี้สูดหรือตัดไม้ให้ส่วนที่เป็นปล้องเป็นส่วนท้ายของท่อก็ได้ หากท่อนั้นมีรูรั่วจะไม่เกิดเสียงดัง ซึ่งท่อนี้เรียกว่า “กูโหวด” หรือ “ลูกโหวด” ขนาดและความยาวของลูกโหวดนั้นมีผลต่อระดับเสียง หากลูกโหวดมีความยาวและใหญ่เสียงที่เกิดขึ้นก็จะเป็นเสียงที่ทุ้มต่ำ หากลูกโหวดมีขนาดเล็กและสั้นเสียงที่เกิดขึ้นก็จะเป็นเสียงที่เล็กแหลม โหวดหนึ่งดวง (เป็นลักษณะนามของโหวด) จะมีลูกโหวดประมาณ 10 - 13 ลูก ระบบเสียงของโหวดที่นิยมใช้กันทั่วไปเป็นระบบเพนตาโทนิค ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา ลำดับเสียงของโหวด ถ้ามีขนาด 12 ลูกเสียงจะเรียงลำดับจากต่ำไปสูง คือ มี ซอล ลา โด เร มี ซอล ลา โด เร มี ซอล ตามลำดับ (บุลากร สมไสย. 2557) หลายปีที่ผ่านมามีช่างทำโหวดมากขึ้น จึงทำให้การเลือกซื้อโหวดมาใช้งานได้ง่าย โดยแหล่งที่ผลิตโหวดและเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานแหล่งใหญ่ หนึ่งในนั้นอยู่ที่หมู่บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

แคน เป็นเครื่องดนตรีสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวมาอย่างยาวนาน มีเทคนิควิธีการบรรเลงอย่างมีระบบระเบียบ ที่ครูอาจารย์ทางด้านแคนได้สร้างสรรค์สั่งสม สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน พบเห็นได้ทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถดำเนินทำนอง และดำเนินเสียงประสานไปพร้อม ๆ กัน การเกิดเสียงของแคนนั้น เกิดจากกระแสมได้ผ่านลิ้นโลหะที่สั้นสะเทือน เกิดเสียงสูงต่ำตามความยาวของท่อนไม้ไผ่ที่อุดด้วยขี้สูดหรือเรียกชื่อว่าไม้ลูกแคน นำมาเรียงในเต้าที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง ที่อุดและเชื่อมติดกันด้วยขี้สูดเช่นกัน แคนและโหวดจึงเป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมที่อาศัยการสืบทอดจากคนอีกรุ่นหนึ่งมายังอีกรุ่นหนึ่ง ได้รับการถ่ายทอดจนสามารถพัฒนาวิธีการถ่ายทอดการบรรเลงที่เป็นระบบระเบียบมาจนถึงปัจจุบัน (สนอง คลังพระศรี. 2549)

บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม จัดว่าเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมตัวอย่างหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัฒนธรรมไทยลาว บ้านท่าเรือ หมู่ 1 หมู่ 2 และหมู่ 8 มีครอบครัวอยู่ราว 500 กว่าครัวเรือน ตามมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องดนตรีอีสานจนได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องดนตรีอีสานส่งขายให้นักดนตรี หมอแคนคณะต่าง ๆ จะมาสั่งเครื่องดนตรีจากหมู่บ้านนี้หรือมีพ่อค้าคนกลางจะมาสั่งเครื่องดนตรีไว้ไปจำหน่ายทั่วทุกภาคของประเทศ รวมถึงส่งขายไปจำหน่ายในต่างประเทศอีกด้วย (สัญญา สมประสงค์. 2555)

การที่จะเลือกซื้อเครื่องดนตรีต่าง ๆ นั้นต้องพิจารณาหลาย ๆ อย่างประกอบกันผู้วิจัยจึงมีคำถามว่าการที่จะเลือกซื้อแคนและโหวดคุณภาพกรณีสืบหาเครื่องดนตรีนั้นควรเลือกอย่างไร ประการหนึ่งในฐานะที่ผู้บริโภคควรพิจารณาประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อคือ คุณภาพและราคา เหมาะสมกับสินค้านั้นหรือไม่ ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2541) ได้กล่าวว่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีขบวนการในการตัดสินใจเลือกซื้ออยู่ 5 ขั้นตอน ได้แก่

การรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และความรู้สึกภายหลังการซื้อ โดยความต้องการจะซื้อและการพิสูจน์ถึงคุณภาพของเครื่องนั้นจะเป็นประเด็นหลักในการตัดสินใจ ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาประเด็นคุณภาพของวัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรีทั้ง โหวดและแคน ว่ามีคุณสมบัติอย่างไร ผู้บริโภคควรมีวิธีการเลือกซื้ออย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณภาพและการเลือกซื้อโหวดและแคน จากบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

ผลที่จะได้รับ

1. ได้ทราบถึงลักษณะของวัสดุที่ใช้ทำโหวดคุณภาพของบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม
2. ได้ทราบถึงลักษณะของวัสดุที่ใช้ทำแคนคุณภาพของบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ศึกษาลักษณะของเครื่องดนตรี โดยเฉพาะรูปลักษณะภายนอก การบรรเลงหรือคุณภาพเสียงของเครื่องดนตรี และระดับราคา ของเครื่องดนตรี
2. ขอบเขตด้านเป้าหมายและพื้นที่
ศึกษากับผู้เชี่ยวชาญ นักดนตรี ช่างทำเครื่องดนตรี และผู้เกี่ยวข้องอื่น ที่เคยหรือใช้เครื่องดนตรีจากบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม
3. ขอบเขตด้านเวลา
การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กินลม หมายถึง การใช้เป่าในการเป่า ปริมาณมากหรือน้อย นักดนตรีนิยมเครื่องดนตรีที่ใช้ลมน้อยและได้เสียงที่ชัดเจน
2. คุณภาพของวัสดุ หมายถึง ลักษณะของวัสดุที่ผู้ซื้อพิจารณา
  - 2.1 ลักษณะของไม้ หมายถึง ไม้ที่ทำเครื่องดนตรี ทั้งไม้เฝู่ ไม้อื่น ๆ ที่แห้ง แข็ง ตรง ไม้แตก เปราะ หัก
  - 2.2 วัสดุ หมายถึง วัสดุขนาดเล็ก สีน้ำตาล มีคุณสมบัติเหนียว ดัดทนนาน

- 2.3 คุณภาพเสียง หมายถึง ความชัดเจนของเสียง ตรงกับระดับเสียง ใช้ลมน้อย
- 2.4 ราคาของเครื่องดนตรี เหมาะสมกับวัสดุ และฝีมือช่าง
- 2.5 อื่น ๆ อาทิ บรรจุภัณฑ์ คำแนะนำ ของแถม

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ด้วยการพัฒนาขึ้นจากกรอบของการศึกษาและเนื้อหาที่ต้องการ จากนั้นนำไปทดลองถามกลุ่มนิสิต แล้วนำมาปรับแก้ไขก่อนและผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปสัมภาษณ์จริง โดยการนัดหมายผู้ขาย ผู้ผลิต ส่วนผู้ซื้อสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของโหวด

1. ผู้เชี่ยวชาญเรื่องโหวด 1 คน คือ อาจารย์รักบรรชา พิมพระจันทร์ อาจารย์สาขาดนตรีพื้นบ้าน (โหวด) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. ผู้จำหน่ายโหวดใน หมู่ที่ 1 บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนมจำนวน 3 คน ได้แก่

- 2.1 นางพรจิตร์ ชาสงวน บ้านเลขที่ 234
- 2.2 นางพรสถิต ชัยปิน บ้านเลขที่ 74
- 2.3 นายดำรงค์ อินธิราช บ้านเลขที่ 223

3. ผู้ซื้อโหวดของบ้านท่าเรือ จำนวน 3 คน

- 3.1 นายรัตนเดช การเกษม บ้านเลขที่ 138 หมู่ 9 ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย ตำแหน่ง ครูโรงเรียนอนุบาลบึงกาฬวิศิษฐ์อำนวยศิลป์
- 3.2 นายอาทิตย์ คำหงษ์ศา อาจารย์ผู้สอนสาขาดนตรีพื้นบ้าน วิทยาลัย ดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- 3.3 นายวีรพงษ์ พัฒรม บ้านเลขที่ 24 หมู่ 3 ตำบลศรีวิไล อำเภอสรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ

4. ช่างที่ทำโหวดในหมู่ 1 บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนมจำนวน 3 คน ได้แก่

- 4.1 นายสมภาร แวงคำ บ้านเลขที่ 160
- 4.2 นายดำรงค์ อินธิราช บ้านเลขที่ 74
- 4.3 นางพรสถิต ชัยปิน บ้านเลขที่ 223

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพแคน

1. ผู้เชี่ยวชาญเรื่องแคน 1 คน คือ อาจารย์ชาติอาษา พาลีละ พลิชฐ์กุล สาขาวิชาดนตรีพื้นบ้าน (แคน) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญในการเป่าแคน
2. ผู้จำหน่ายแคนใน หมู่ 1 บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม จำนวน 3 คน ได้แก่

2.1 นายสนธิ เปาวนา บ้านเลขที่ 143 บ้านท่าเรือ เป็นผู้จำหน่ายและผู้ผลิต จำหน่ายแคนมา 25 ปี สามารถเป่าแคนได้

2.2 นายบน ชาสงวน บ้านเลขที่ 5 เป็นทั้งผู้จำหน่ายและผู้ผลิต จำหน่ายแคน 25 ปี สามารถเป่าแคนได้

2.3 นางพรจิตร ชาสงวน บ้านเลขที่ 243 ชื่อร้าน มรดกอีสาน จำหน่ายแคน 15 ปี ไม่สามารถเป่าแคนได้

3. ผู้ซื้อแคนของบ้านท่าเรือ ตัวแทนจำนวน 3 คน ได้แก่

3.1 นางสาวอัคราภักดิ์ โทมา บ้านเลขที่ 110 หมู่ 4 ตำบลกุดเพียงอม อำเภอนชนบท จังหวัดขอนแก่น เป่าแคน 6 ปี นิสิต/นักศึกษาสาขาวิชาดุริยางคศิลป์พื้นบ้าน (เอกแคน) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัย

3.2 นายรัตนเดช การเกษม ตำแหน่งครูโรงเรียนอนุบาลบึงกาฬวิศิษฐ์อำนวยการศิลป์ เป่าแคน 16 ปี

3.3 นายเดชฤทธิ์ บุตรเพ็ง บ้านเลขที่ 84/1 หมู่ที่ 13 ตำบลพังโคน อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร เป่าแคน 7 ปี นิสิตสาขาวิชาดุริยางคศิลป์พื้นบ้าน (เอกโหวด) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4. ช่างที่ทำแคนในหมู่ 1 บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนมจำนวน 3 คน ได้แก่

4.1 นายสนธิ เปาวนา บ้านเลขที่ 143 เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายมา 25 ปี สามารถเป่าแคนได้

4.2 นายบน ชาสงวน บ้านเลขที่ 5 หมู่ 1 เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายมา 25 ปี สามารถเป่าแคนได้

4.3 นายสมบัติ บุญศรี บ้านเลขที่ 102/1 หมู่ 1 เป็นผู้ผลิตแคนมา 28 ปี

การจัดกระทำกับข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่บันทึกทั้งภาพและเสียงมาถอดความ ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามโครงสร้าง จัดกลุ่มเนื้อหาของข้อมูล อาทิ การเลือกใช้วัสดุทำเครื่องดนตรี วิธีการเลือกเครื่องดนตรีคุณภาพมาจำหน่าย วิธีการเลือกซื้อเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ และอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบอีกครั้ง และเรียบเรียงเพื่อนำเสนอผลของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การเลือกซื้อโหวดคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวทางการเลือกซื้อจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ซื้อ ผู้จำหน่าย และช่างผู้ผลิต โดยมีผลการศึกษาดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญ คืออาจารย์รักบรรชา พิมพระจันทร์ ได้แนะนำว่าควรเลือกจาก ช่างที่ผลิตโหวดที่มีมาตรฐานด้านเสียง มีรูปทรงสวยงาม ลักษณะของหัวโหวดต้องเหมาะสมกับมุมปากของผู้เป่า ไม้ลูกโหวดทำจากไม้ไผ่ที่แข็งแรงไม่มีมอด ไม่แตกหัก ปราศจากสิ่งแปลกปลอมและมีความหนาประมาณบัตรประชาชนที่สำคัญ เสียงของโหวดไม่เพี้ยน ดังชัดเจนและใช้ลมน้อยหรือไม่กินลม

ผู้ซื้อได้แก่ นายรัตนเดช การเกษม นายอาทิตย์ คำหงส์ศา และนายวีรพงษ์ พัดพรม ได้ให้ข้อแนวทางในการเลือกซื้อโหวดคุณภาพที่ตรงกันคือ

1. โหวดต้องทำจากไม้ไผ่แข็งไม่แตกหัก
2. ขี้สุดตรงส่วนหัวของโหวดต้องแข็งไม่ผิดรูป
3. ต้องเสียงไม่เพี้ยนและเป่าให้เสียงดังชัดเจนได้ง่ายโดยไม่ต้องใช้ลมมาก

นอกจากนี้ นายรัตนเดช การเกษม ยังแนะนำเรื่องบริเวณส่วนบนของไม้ลูกโหวดหรือปากลูกโหวด บริเวณขอบต้องเรียบและคมเท่ากันทุกลูก นอกจากนี้ นายอาทิตย์ คำหงส์ศา ได้แนะนำว่าขณะที่เป่าโหวดนั้นจะต้องเป่าได้ชัดเจนได้ง่าย โดยไม่ต้องหาหมุนหาองศาในการเป่าให้ดัง ไม้ที่ใช้ทำลูกโหวดต้องไม่บางเกินไป

ผู้จำหน่าย คือ นางพรจิตร์ ขาสงวน นางพรสสิต ชัยมินและนายดำรงค์ อินธิราช ได้ให้แนวทางในการเลือกซื้อโหวดคุณภาพที่ตรงกันคือ

1. ลูกโหวดต้องทำจากไม้ไผ่คุณภาพไม่แตกหักและความหนาของลูกโหวดอยู่ที่ 0.6-1 มิลลิเมตร
2. ขี้สุดหัวโหวดต้องแข็ง ไม่ผิดรูป
3. เสียงของโหวดต้องชัดเจน ไม่เพี้ยน
4. ราคาของโหวดหากโหวดราคาสูงคุณภาพของโหวดก็จะมีคุณภาพสูงขึ้นตามราคา
5. ราคาของโหวดคุณภาพนั้น ต้องมีราคา 150 บาทขึ้นไป

นอกจากนี้ นางพรจิตร์ ขาสงวน ยังแนะนำเรื่อง โหวดที่มีคุณภาพนั้นต้องเป่าง่าย เป่าได้ชัดเจนโดยไม่ต้องใช้ลมมากและ ดำรงค์ อินธิราช แนะนำเรื่อง รูปลักษณะของโหวด โหวดต้องมีลักษณะสวยงามไม่แตกหัก ผิดรูปเพิ่มเติมอีกด้วย

ช่างผู้ผลิต ได้แก่ นายสมภาร แวงคำ นายดำรง อินธิราช และนางพรสสิต ชัยมิน ได้ให้แนวทางในการเลือกซื้อโหวดคุณภาพที่ตรงกันคือ

1. ไม้ที่ใช้ทำลูกโหวดเป็นไม้ไผ่คุณภาพ ถ้าไม้ต้องตรง ลักษณะของสีไม้ต้องออกสีเหลืองหรือต้องตากแดดอย่างน้อย 15 ถึง 30 วันแห้ง ความหนาของลูกโหวดเฉลี่ย 0.6 มิลลิเมตร
2. ขี้สุดหัวโหวดต้องแข็งไม่ผิดรูป ขี้สุดที่อัดแน่นอยู่ในลูกโหวดต้องอ่อนนุ่มและยืดหยุ่นสูง
3. เสียงของโหวดต้องชัดเจน ไม่เพี้ยน
4. ราคาของโหวดทั่วไปประมาณ 150 บาทขึ้นไป

นอกจากนี้ นายดำรง อินธิราช ยังแนะนำ รูปลักษณะของโหวด โหวดต้องมีลักษณะสวยงามตรงตามลักษณะของโหวดไม่แตกหักไม่ผิดรูป และนางพรสสิต ชัยมิน แนะนำเรื่องราคาของโหวดยิ่งสูงคุณภาพของโหวดยิ่งสูงขึ้นตามราคาเพิ่มอีกด้วย

จากที่กล่าวมา นักวิชาการ ผู้จำหน่าย ผู้ซื้อ และช่างผู้ผลิต ได้ให้แนวทางในการเลือกซื้อโหวดคุณภาพที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. ไม้ลูกโหวดทำมาจากไม้ไผ่คุณภาพ ตรง ไม่แตกหักและ มีความบางอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1 มิลลิเมตร
2. ขี่สุดตรงส่วนหัวของโหวดมีลักษณะแข็ง เรียบเนียน
3. เสียงของโหวดดังชัดเจน ไม่เพี้ยน เป่าได้ชัดเจนโดยไม่ต้องใช้ลมเป่ามาก
4. ราคาของโหวดคุณภาพประมาณ 150 บาทขึ้นไป

นอกจากนี้ นักวิชาการได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการเลือกซื้อโหวดคุณภาพที่แตกต่างในเรื่องช่างผู้ผลิตต้องเป็นช่างที่ผลิตโหวดได้มาตรฐานและมีคุณภาพ ผู้จำหน่ายได้ให้ข้อเสนอแนะที่แตกต่างในเรื่องรูปลักษณะของโหวด โหวดต้องมีลักษณะสวยงามไม่แตกหัก ผิดรูป ผู้ซื้อได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการเลือกซื้อโหวดคุณภาพที่แตกต่างในเรื่อง 1) บริเวณส่วนบนของไม้ลูกโหวดหรือปากลูกโหวดบริเวณขอบต้องเรียบและคมเท่ากันทุกลูก 2) ขณะเป่า โหวดจะเป่าได้ชัดเจน โดยไม่ต้องหมุนหาองศาในการเป่าให้ดัง ช่างผู้ผลิตได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการเลือกซื้อโหวดคุณภาพที่แตกต่างในเรื่อง ไม้ที่ใช้ทำลูกโหวดเป็นไม้ไผ่คุณภาพ ถ้าไม้ต้องตรง ลักษณะของไม้ต้องสีเหลืองหรือต้องตากแดดอย่างน้อย 15 ถึง 30 วัน ความหนาของลูกโหวดเฉลี่ย 0.6 มิลลิเมตร

การเลือกซื้อแคนคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวทางการเลือกซื้อจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ซื้อ ผู้จำหน่าย และช่างผู้ผลิต โดยมีผลการศึกษาดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ชาติอาษา พาลีละพิสิษฐ์กุล ได้แนะนำว่า ต้องตรวจสอบสกุลช่างผู้ผลิตแคนที่น่าเชื่อถือและมีคุณภาพ ควรเลือกราคาที่ไม่แพงจนเกินไป ไม้กู่แคนต้องแห้งสนิท เต้าแคนควรเลือกไม้ น้ำเกลี้ยง ที่ละเมียดละไม ควรเลือกแคนที่เป็นลิ้นเงินเสียงจะมีคุณภาพมากกว่า ขณะเป่า เสียงดูเข้าและเป่าออกจะต้องมีเสียงที่เสมอกัน เสียงแคนที่ดีต้องกังวานออกตามกู่ สุดท้ายซี่สุดต้องเหนียวและยืดหยุ่น

ผู้ซื้อ คือ นางสาวอัศราภักดิ์ โทมา นายรัตนเดช การเกษมและนายเดชฤทธิ์ บุตรเพ็งได้ให้ข้อเสนอแนะในการเลือกซื้อแคนคุณภาพที่ตรงกันคือ

1. ลูกแคนต้องคัดเลือกจากไม้ไผ่เฮี้ยต้องแห้งสนิทไม่มีมอด เต้าแคนทำจากไม้ น้ำเกลี้ยง (หรือรักใหม่เป็นไม้ยืนต้น) นิยมนำมาใช้ เพราะทนทาน หาได้ง่าย นิยมนำมาใช้ทำแคน สีสวยงามและมีความละเมียดละไม
2. ลักษณะของซี่สุดเหนียวยืดหยุ่น
3. ราคาที่ไม่แพงจนเกินไป
4. เป่าเสียงดังทุกตัวโน้ต ไม่เพี้ยน เวลาเป่าดูเข้า เป่าออกเสียงต้องเสมอกัน เสียงที่ตั้งกังวาน
5. ส่วนประกอบทุกส่วนต้องทนทานไม่ชำรุดเสียหาย

นอกจากนี้ นายรัตนเดช การเกษม ยังแนะนำเรื่อง ส่วนมากเต้าแคนนิยมใช้ไม้ น้ำเกลี้ยงเพราะหาได้ง่าย แต่ถ้าจะให้มีความภาพที่ดีขึ้นควรเลือกไม้ประดู่ซึ่งมีแข็งแรงทนทานเสียงที่ดีและสวยงาม และนายเดชฤทธิ์ บุตรเพ็ง แนะนำเรื่องถ้าต้องการที่จะแคนที่มีความละเอียดมากขึ้น ต้องสั่งพิเศษที่มีราคาเพิ่มขึ้นเพิ่มอีกด้วย

ผู้จำหน่าย ได้แก่ นายสนธิ เปาวนา นายบน ชาสงวน และนางพรจิตร ชาสงวน ได้ให้ข้อเสนอแนะในการเลือกซื้อแคนคุณภาพที่ตรงกันคือ

1. ทำจากไม้ไผ่เฮี้ย ขนาดไม้ลูกแคนที่บางตรงไม่แตกหักไม้ลูกแคนต้องบางประมาณ 0.7-1.2 มิลลิเมตร

2. ลักษณะเต้าเป็นไม้เนื้อแข็งให้เสียงที่มีคุณภาพ ทนทาน หาได้ง่าย นิยมนำมาใช้ทำแคน
3. ลักษณะแข็งแรง สวยงาม ไม่ชำรุด ไม่มีมอด เป่าเสียงดังทุกตัวโน้ต
4. ขี้นูดต้องมีความอ่อนความเหนียวและยืดหยุ่น
5. ลิ้นเงินจะให้เสียงที่มีคุณภาพเป่าง่าย ไม่กินลม
6. ลิ้นทองแดงจะส่งผลให้เสียงหนาชัดเจนกว่าลิ้นเงิน แต่ใช้ลมมากกว่า
7. แคนลิ้นเงินจะมีราคาที่สูงกว่ากว่าลิ้นทอง พร้อมทั้งใช้ลมน้อย

นอกจากนี้นายบน ชาสงวน ยังแนะนำเรื่อง การที่ลูกค้ำมีต้องการซื้อแคนที่มีความละเอียดมากขึ้น ต้องสั่งพิเศษที่มีราคาเพิ่มขึ้น แนะนำเรื่องวิธีเลือกซื้อเพิ่มอีกด้วย

ช่างผู้ผลิต ได้แก่ นายสนิท เปาวนา นายบน ชาสงวน และนายสมบัติ บุญศรี ได้ให้ข้อแนะนำในการเลือกซื้อแคนคุณภาพที่ตรงกันคือ

1. การวัสดุในการทำแคนต้องเลือกไม้ลูกแคนที่ตรงและบาง ลักษณะของไม้ต้องสีเหลืองหรือต้องตากแดดอย่างน้อย 30 วัน เพื่อให้ไม้แห้งและไม้ลูกแคนต้องบางเฉลี่ย 0.9 มิลลิเมตร แคนมีลักษณะยาวสั้นตามคีย์ของแคน แคนคีย์เสียงใหญ่มีขนาดที่ยาว แคนคีย์เสียงเล็กจะมีขนาดที่สั้น ถัดจากลิ้นแคนขึ้นไป 7 ซม. ในแนวเดียวกัน จะเจาะรูกลมเล็ก ๆ ลำละหนึ่งรู เพื่อใช้นิ้วปิดเปิดเวลาบรรเลงเพลง เรียกรูนี้ว่า รูนับเต้าแคนทำจากไม้เนื้อแข็ง มีความทนทาน ท่าง่าย สีสวยงาม
2. แคนมีลักษณะทั้งสองข้างที่ยาวเท่ากันและสั้นลงเรื่อย ๆ จากคู้ที่ใหญ่ที่สุดคือคู้ที่ 1 จนถึงคู้สุดท้ายคือ คู้ที่ 8
3. ลิ้นแคนมี 2 แบบ คือลิ้นเงินและลิ้นทอง ลิ้นเงินจะให้เสียงที่มีคุณภาพเป่าง่ายไม่กินลม ลิ้นทองแดงจะให้เสียงที่หนากว่าลิ้นเงิน กินลมคุณภาพเสียงจะไม่เท่าลิ้นเงิน
4. การอุดรอยรั่วของลิ้นคือ นำหอยสังข์มาถูกับหินจนเป็นผงสีขาว นำมาผสมกับน้ำพอประมาณ แล้วนำมาทาที่ขอบลิ้นแคน
5. คัดเลือกแคนที่ดีจะต้องลักษณะแข็งแรง สวยงาม ไม่ชำรุด เป่าไม่กินลม ไม่มีมอด เป่าเสียงดังทุกตัวโน้ต ขณะที่เป่าแคนแคนจะไม่เป่ากินลมเยอะ เสียงที่ออกมาดังกังวาน
6. ขี้นูดต้องมีความอ่อนความเหนียวและยืดหยุ่นเพื่อป้องกันการป้องกันลมออกจากเต้าแคน
7. ค่าเฉลี่ยความหนาของลูกแคนของช่างทั้ง 3 คน มีความหนาเฉลี่ยที่ 0.9 มิลลิเมตร ลิ้นมีความหนาที่ 0.3 มิลลิเมตร

สรุปผล

การวิจัยเกี่ยวกับการเลือกซื้อโหวดและแคนคุณภาพกรณี บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

การเลือกซื้อโหวดคุณภาพ แบ่งเป็นโหวดทั่วไป กับโหวดคุณภาพสูง

1.1 โหวดแบบทั่วไป ไม้ลูกโหวดทำมาจากไม้เนื้อคุณภาพไม่แตกหักและไม้ลูกโหวดต้องมีความบางอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1 มิลลิเมตร ขี้นูดตรงส่วนหัวของโหวดมีลักษณะแข็งเรียบเนียนไม่ผิดรูป ให้เสียงดังชัดเจน

ไม่เพี้ยน ใช้ลมเป่าน้อย ราคาของโหวดนั้นต้องมีราคา 150 บาท ขึ้นไป

1.2 โหวดที่คุณภาพสูงจะมีลักษณะไม้ที่ใช้ทำลูกโหวด ถ้าไม้ต้องตรง มีสีเหลือง ความหนาของลูกโหวดเฉลี่ย 0.6 มิลลิเมตร บริเวณส่วนบนของไม้ลูกโหวดหรือปากลูกโหวดบริเวณขอบต้องเรียบและคมเท่ากันทุกลูก รูปลักษณะของโหวด โหวดต้องมีลักษณะสวยงามไม่แตกหักหรือผิดรูป ขณะที่เป่าโหวดแต่ละลูกจะเป่าได้ชัดเจนโดยง่าย โดยไม่ต้องหาหมุนหองศาในการเป่าให้ดัง มีระดับราคาของโหวดประมาณ 180 บาท ขึ้นไป (ปี 2559-2560)

การเลือกซื้อแคน แบ่งเป็นแคนทั่วไป กับแคนคุณภาพสูง

1. แคนทั่วไป ไม้ลูกแคนจะต้องแข็งแรง แห้งอย่างน้อย 30 วัน และบางพอเหมาะมีความบางเฉลี่ย 0.9 มิลลิเมตร ถ้าไม้สีเหลือง ถ้าแคนมีลักษณะยาวสั้นตามระดับเสียง

แคนเสียงสูงจะมีขนาดที่สั้น ถัดจากสั้นแคนขึ้นไป 7 ซม. ในแนวเดียวกัน จะเจาะรูกลมเล็ก ๆ ล่าละหนึ่งรู เพื่อใช้นิ้วปิดเปิดเวลาบรรเลงเพลง เรียกกันว่า รูนิ้ว เต้าแคนทำจากไม้เนื้อแข็ง มีความทนทาน ท่าง่าย สีสวยงาม แคนมีลักษณะทั้งสองข้างที่ยาวเท่ากันและสั้นลงเรื่อย ๆ จากคู่ที่ใหญ่ที่สุดคือคู่ที่ 1 จนถึงคู่สุดท้ายคือ คู่ที่ 8

ลั่นแคนมี 2 แบบ คือลั่นเงินและลั่นทอง ลั่นเงินจะให้เสียงที่มีคุณภาพเป่าง่ายไม่กินลม ลั่นทองแดงจะให้เสียงที่หนากว่าลั่นเงิน กินลมคุณภาพเสียงจะไม่เท่าลั่นเงิน

การอุดรอยรั่วของลั่นคือ นำหองสังข์มาลูกับหินจนเป็นผงสีขาว นำมาผสมกับน้ำพอประมาณ แล้วนำมาทาที่ขอบลั่นแคน

คัดเลือกแคนที่ดีจะต้องลักษณะแข็งแรง สวยงาม ไม้ซำรูด เป่าไม่กินลม ไม่มีมอด เป่าเสียงดังทุกตัว โหนด ขณะที่เป่าแคนแคนจะไม่เป่ากินลมเยอะ เสียงที่ออกมาดังกังวาน

6. ผู้ซื้อต้องมีความอ่อนความเหนียวและยืดหยุ่นเพื่อป้องกันการป้องกันลมออกจากเต้าแคน

หากผู้ซื้อต้องการแคนที่มีคุณภาพสูงเป็นพิเศษควรคำนึงถึง

1. ไม้ที่ใช้ทำลูกแคนทำจากไม้เนื้อแข็งที่แห้งสนิท ไม่มีมอด ความหนาของลูกโหวดเฉลี่ย 0.9 มิลลิเมตร
2. ส่วนมากเต้าแคนนิยมใช้ไม้เนื้อแข็งเพราะหาได้ง่าย แต่ถ้าจะให้มีความสูงที่ดียิ่งขึ้นควรเลือกไม้ประดู่ ซึ่งมีแข็งแรง ทนทาน เสียงที่ดีและสวยงาม
3. รูปลักษณะของแคน แคนต้องมีลักษณะสวยงามไม่แตกหัก
4. ถ้าต้องการที่จะแคนที่มีความละเอียดมากขึ้น ต้องสั่งพิเศษที่มีราคาเพิ่มขึ้นเพิ่ม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1. คุณภาพของโหวดแบบทั่วไป

การเลือกซื้อโหวดคุณภาพแบบทั่วไปนั้นผู้ซื้อซื้อไปเพื่อฝึกหัดเป่าในเบื้องต้นหรือซื้อไปเป็นของฝากของที่ระลึกมีขนาดและรูปลักษณะแตกต่างกันออกไปตั้ง นางพรสถิต ชัยมิน (สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2560) โหวดที่มีคุณภาพนั้นมีลักษณะ ไม้ลูกโหวดทำจากไม้เนื้อคุณภาพ ไม่แตกหักความหนาของ

ไม้ลูกโหวด 0.7 มิลลิเมตร ชี้อัดตรงส่วนหัวต้องแข็งไม่ผิดรูป และเสียงต้องไม่เพี้ยน ซึ่งสอดคล้องกับนางพรจิตร ฆาสงวน (สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2560) โหวดที่มีคุณภาพนั้นมีลักษณะ ไม้ลูกโหวดทำจากไม้ไผ่คุณภาพสูง ไม่แตกหักและหนา 0.5 ถึง 1 มิลลิเมตร ชี้อัดตรงส่วนหัว แข็งไม่ผิดรูป และเสียงไม่เพี้ยน ทั้งนี้ โหวดคุณภาพแบบทั่วไปนั้นมีราคา 150 บาทขึ้นไป (ไม่รวมค่าจัดส่ง) ซึ่งรายงานวัสดุต่างก็สอดคล้องกับรายงานของ ปิยพันธ์ แสนทวิสุข (2549) และ สัญญา สมประสงค์ (2555)

2.2. คุณภาพของโหวดคุณภาพสูงพิเศษ

การเลือกซื้อโหวดที่มีคุณภาพสูงเป็นพิเศษส่วนมากผู้ซื้อนั้นจะเป่าโหวดเป็นแล้วหรือเป่าโหวดเป็นอาชีพ ซึ่งผู้ซื้อเหล่านี้จะต้องการโหวดคุณภาพสูง ดัง นายรักบรรชา พิมพระจันทร์ (สัมภาษณ์) โดยโหวดที่มีคุณภาพสูงเป็นพิเศษนั้นมีลักษณะ ต้องทำมาจากช่างที่ได้มาตรฐาน โหวดต้องเหมาะกับรูปปากของคนเป่า ไม้ลูกโหวดต้องทำจากไม้ไผ่คุณภาพไม่แตกหัก ชี้อัดส่วนหัวต้องแข็งไม่ผิดรูป และหนาเท่ากับความหนาของบัตรประชาชนโดยประมาณ หรือ หนา 0.6 มิลลิเมตร เสียงชัดเจนไม่เพี้ยนใช้ลมเป่าน้อย ซึ่งสอดคล้องกับนายรัตนเดช การเกษม (สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2560) โดยโหวดที่มีคุณภาพสูงเป็นพิเศษนั้นมีลักษณะ ลูกโหวดทำมาจากไม้ไผ่คุณภาพ ไม่แตกหัก ยิ่งบางเท่าไรวิ่งดี หรือหนาไม่เกิน 0.6 มิลลิเมตร ชี้อัดส่วนหัวต้องแข็งไม่ผิดรูปและเป่าง่ายเสียงไม่เพี้ยนใช้ลมเป่าน้อย ทั้งนี้ โหวดคุณภาพแบบทั่วไปนั้นมีราคา 180 บาทขึ้นไป (ไม่รวมค่าจัดส่ง) ทั้งนี้สัมพันธ์กับรายงานของ ปิยพันธ์ แสนทวิสุข (2549) และ สัญญา สมประสงค์ (2555)

2.3. ช่างทำโหวดที่มีคุณภาพ

จากการทำการวิจัยได้สัมภาษณ์ช่างผู้ผลิตโหวดจำนวน 3 คน พบว่าช่างผลิตโหวดผลิตได้มาตรฐานกันทั้ง 3 คน รักบรรชา พิมพระจันทร์ (สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า นาย นายสมภาร แวงคำ ซึ่งเป็นช่างที่มีประสบการณ์สูงในการผลิตโหวด โหวดของนายสมภาร แวงคำ มีลักษณะ โดยเป่าง่าย ใช้ลมน้อย เสียงชัดเจน เสียงไม่เพี้ยน และไม่แตกหัก ไม่ผิดรูป มีการประณีตในการทำ ทำงานละเอียด ได้มาตรฐาน จึงทำให้โหวดมีคุณภาพสูงเป็นพิเศษ ซึ่งคุณสมบัติของเครื่องดนตรีนี้ข้อความต่าง ๆ สัมพันธ์กับ รายงานของ สัญญา สมประสงค์ (2555) ที่ได้เคยศึกษาการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ณ บ้านท่าเรือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครพนม เมื่อปี พ.ศ. 2554-2555 และ ของ

อย่างไรก็ตามยังพบกลุ่มสตรีและเยาวชน ได้ร่วมกันนำเศษวัสดุมาประดิษฐ์เป็นขลุ่ยนก แคนพวงกุญแจจนเป็นอาชีพสำคัญ ทั้งชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ (2553) และ สัญญา สมประสงค์ (2555) ได้รายงานสอดคล้องกันถึงความสำคัญของแคนที่ผูกชีวิตและดึงดูดคนชาวอีสานให้ผูกพันกันไว้ เมื่อยามไกลบ้าน เสียงแคนจะแทนความคิดถึง ความหวังหา นอกจากนี้ยังมีพิณและโหวด ที่สะท้อนวิถีชีวิตอีสานเช่นกัน (บุลากร สมไสย. 2557)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาลักษณะของเครื่องดนตรีคุณภาพจากแหล่งผลิตอื่น ๆ เพิ่มเติมและนำมาเปรียบเทียบเพื่อให้ได้คุณลักษณะของเครื่องดนตรีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นไป
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ผลิตเครื่องดนตรีอีสาน เพื่อให้ใช้ทดแทนหรือพัฒนาคุณภาพจนได้มาตรฐานคุณภาพ เพื่อนำมาใช้ผลิตและเป็นตัวเลือกในการตัดสินใจเลือกซื้อ
3. ควรมีการพัฒนา สี ลวดลายและกล่องใส่ หรือถุงให้สวยงามเหมาะสมกับเครื่องดนตรี

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ อาจารย์ชาติอาษา พาลีละพิสิษฐ์กุลและอาจารย์รักบรรชา พิมพะจันทร์ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์พื้นบ้านวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ทุกท่าน

บรรณานุกรม

- กิตติ ลิ้มสกุล. (2544). *แนวทางการดำเนินงานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย. กรมการพัฒนาชุมชน.
- ชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ. (2553). *บทบาทความสำคัญของแคนในพิธีกรรมของชาวบ้านหนองตาไก่ ตำบลสีแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด*. รายงานวิจัยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด.
- บุลากร สมไสย. (2557). *เทคนิคการบรรเลงเดี่ยวโหวดและการถ่ายทอด*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สนอง คลังพระศรี.(2549). *ศิลปะการเป่าแคน*. วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สัญญา สมประสงค์. (2555). *การศึกษาการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน : กรณีศึกษา หมู่บ้านท่าเรือตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตร์มหาบัณฑิตสาขามานุษยดุริยางควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สำนักนายกรัฐมนตรี.(2546). *หนึ่งปี หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพมหานคร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญญาภิธานนท์, ศุภร เสรีรัตน์ และองอาจ ปทะวานิช. (2546). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง.(2555). *แคนอีสานศาสตร์แห่งเครื่องดนตรีมหัศจรรย์*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรศักดิ์ พิมพ์เสน.(2532). *การทำแคน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านศรีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด*. ปริญญาโท. ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สำเร็จ คำโหมง.(2525). *ดนตรีอีสาน*. มหาสารคาม : วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข.(2549). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม: หจก.อภิชาติการพิมพ์.
- อาชา พาลี.(2554). *แนวทางการพัฒนาวิถีย้ายทอดการเป่าแคนทำนองพื้นบ้านอีสาน*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.